

Пам'ятка для потерпілих

МЕДІЙНА
ІНІЦІАТИВА
за права людини

Ця Пам'ятка — спрощений варіант офіційної **Пам'ятки про права та обов'язки потерпілого**, який бере участь у судовому розгляді, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України. Ми доповнили її порадами про те, як звернутися до Координаційного центру підтримки потерпілих і свідків і чим там можуть зарадити.

Хто може бути потерпілим

Потерпілий — це процесуальний статус. Його отримує людина або юридична особа, якій завдали шкоди — моральної, матеріальної, зокрема шкоди здоров'ю.

Якщо ця людина через злочин померла або за станом здоров'я не може подати заяву, потерпілим може стати один з її близьких родичів. Також слідчий може клопотати про те, щоб потерпілими були кілька близьких.

Як порушують кримінальну справу

Якщо проти вас вчинили злочин, є **два способи** порушити кримінальну справу.

Перший —

Слідчий сам дізнається про злочин і порушує справу з власної ініціативи.

Якщо ви дізналися про це, зверніться до органу, який веде цю кримінальну справу. Це може бути поліція, прокуратура або СБУ.

Трапляється, що постраждалий пам'ятає, як давав пояснення правоохоронцям, але не пригадує, кому саме і не знає, що далі відбувається з кримінальною справою. У такому випадку треба направити заяву в поліцію та СБУ за місцем вчинення злочину. У заяві треба вказати всі відомі дані про злочин — де і коли його вчинили, за яких обставин тощо — і запитати, чи порушили кримінальну справу за цим злочином. Якщо справу вже почали, то людина може подати заяву, щоб вас залучили до провадження як потерпілого.

Другий —

Якщо правоохоронці відповідають, що кримінальне провадження не порушували, це можна зробити самостійно через заяву до поліції або СБУ. Її можна написати в довільній формі. Правоохоронці зобов'язані прийняти заяву та протягом доби зареєструвати злочин у Єдиний реєстр досудових розслідувань (ЄРДР). З цього моменту починається досудове розслідування й людина автоматично отримує статус потерпілого.

Проте слідчий або прокурор можуть вам відмовити — для цього вони видають офіційну постанову, яку ви можете оскаржити в суді. Якщо ж ви самі не хочете мати статус потерпілого, вас можуть долучити до справи як свідка.

У ЄРДР вносять дані про людину, проти якої вчинили злочин, його обставини, дату подання заяви і дані про слідчого або прокурора, який розпочав досудове розслідування. Саме в ЄРДР провадження отримує унікальний номер.

У всякому разі вам повинні надати витяг з ЄРДР — там будуть усі ці основні дані. Якщо ви дізналися про злочин, який зареєстрували не за вашою заявою, ви можете подати клопотання слідчому про те, що хочете отримати витяг (його можна отримати вже маючи статус потерпілого).

Зрештою разом з витягом вам під розписку вручають пам'ятку про права потерпілих (саме її ми тут пояснюємо не-юридичною мовою).

ст. 56

Права й обов'язки потерпілого є у **статті 56** Кримінального процесуального кодексу України.

Права потерпілого

- 1/ Потерпілий має право **знати свої процесуальні права й обов'язки**. Повідомити про них має слідчий або прокурор вручивши Пам'ятку. Якщо цього не зробили — це порушення.
- 2/ Потерпілий має право **знати суть підозри й обвинувачення**. Також має знати про те, які слідчі дії проводять правоохоронці, чи оголосили підозру, чи затримали або обрали запобіжний захід підозрюваному, чи передали справу в суд і чи закінчили досудовий етап тощо. Тобто **про все, що відбувається в справі** слідчий або прокурор має повідомити поштою, електронною поштою або по телефону.

- 3/ Потерпілий має право **надавати докази** слідчому, прокурору та суду. Це можуть бути власні докази — фото, відео, аудіо, свідчення. Щоб докази прийняли, треба з ними подати клопотання про долучення їх до справи. Також якщо потерпілий знає про **свідків, яких не допитали слідчі**, він може подати клопотання про їх допит.
- 4/ Потерпілий має право **заявляти відводи та клопотання слідчим і суддям**, оскаржувати їхні рішення, дії чи бездіяльність.
- 5/ Потерпілий має право **на безпеку** під час досудового та судового етапів. Це може поширюватися на власне потерпілих, їхні сім'ї, майно і житло. У випадку воєнних злочинців це може означати закритий розгляд справи (якщо на те є підстави) та конфіденційність щодо особистих даних сторін.
- 6/ Потерпілий має право **давати пояснення та показання**. Також можна відмовитися давати показання щодо себе і близьких родичів, якщо це може стати основою для підозри або обвинувачення.
- 7/ Потерпілий має право **оскаржити** рішення, дії або бездіяльність правоохоронців до суду. Це можна зробити на будь-якому етапі досудового і судового розгляду. Краще це робити з допомогою адвоката.
- 8/ Потерпілий має право **мати представника (тобто адвоката)** і в будь-який момент відмовитися від його послуг.
- 9/ Потерпілий має право **давати пояснення рідною мовою або мовою, якою вільно володіє**. Держава сама залучає і оплачує перекладача, якщо потерпілий не володіє державною мовою.
- 10/ Потерпілий має право **користуватися нотатками і документами**, коли надає показання, якщо дані йому важко тримати в пам'яті.
- 11/ Потерпілий має право на **відшкодування** наслідків злочину. Щоб отримати відшкодування моральної або матеріальної шкоди, треба заявити в суді цивільний позов.

12/ Потерпілий має право **ознайомитися** з матеріалами кримінального провадження. Також їх можна скопіювати. Для цього треба подати слідчому або прокурору клопотання, відтак домовитися про місце й час ознайомлення зі справою (будьте готовими, що на практиці це буває складно).

13/ Потерпілий має право **брати участь у процесуальних діях: допиту свідків, підозрюваних, обвинувачених, слідчих експериментах, огляді місця події та інших**. Під час них можна ставити запитання, подавати зауваження та заперечення, ознайомлюватися з протоколами слідчих дій, які слідчі або прокурори виконали за його участі. Ніхто не може заборонити потерпілому брати участь у процесуальних діях.

14/ Коли **справа вже в суді**, потерпілий має право знати про дату і час засідання, бути присутнім, ознайомитися з матеріалами справи й оскаржувати рішення суду.

Обов'язки потерпілого

1/ Потерпілий зобов'язаний **прибути за викликом** до слідчого, прокурора, слідчого судді або суду. Якщо ж він не може прийти, треба завчасно про це повідомити і пояснити причини.

2/ Потерпілий зобов'язаний **не перешкоджати** слідчим, прокурорам або суду встановлювати обставини вчиненого проти нього злочину.

3/ Потерпілий зобов'язаний без дозволу слідчого, прокурора або суду **не розголошувати дані**, про які він дізнався через участь у справі. Закон охороняє їх як таємницю слідства.

Допомога адвокатів

Щоб розібратися з досудовим і судовим етапами було легше, можна залучати адвоката. Він буде офіційно представляти інтереси потерпілого в процесі, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами, зможе підготувати документи для звернення до суду.

В Україні працює **Центр надання безоплатної вторинної правничої допомоги**. І потерпілі, які потрапляють у п'ять категорій, можуть отримати послуги адвоката безкоштовно. Це:

- Потерпілі від воєнних злочинів, які пов'язані з катуванням, жорстоким поводженням і сексуальним насильством. Що саме вважати "жорстоким поводженням", визначено в Конвенції проти катувань, але якщо коротко — це дії, які завдають сильних фізичних і психічних страждань.
- Внутрішньо переміщені особи;
- Люди, чий середній дохід на місяць — менше двох прожиткових мінімумів (у 2025-му це близько 6 тисяч гривень). Соціальні виплати не враховують. Довідку про середній дохід видає податкова за місцем проживання;
- Ветерани війни, члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, члени сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України;
- Діти.

Щоб отримати допомогу від Центру, зателефонуйте на "гарячу лінію" **0 800 213 103**

Якщо потерпілий не відповідає цим категоріям, адвоката можна оплатити самостійно або ж звернутися до громадських організацій, які надають безоплатну правничу допомогу, представляють у суді або ж консультують.

Громадські організації, які надають безоплатну правничу допомогу, представляють у суді або ж консультують:

Організація	Діяльність	Телефон
Благодійний фонд «Право на захист»	Працює з переселенцями, питаннями призначення пенсій, виплат, надання спеціальних статусів, може представляти в суді.	099 507 50 90 068 507 50 90 093 507 50 90
Громадська організація «Юридична сотня»	Консультує військових, ветеранів і членів їхніх родин щодо проходження служби, соціального забезпечення.	0 800 308 100
Благодійний фонд «Схід СОС»	Консультує щодо питань документів, житла, майна, землі, пенсії, соціальних і трудових питань, свободи пересування.	0 800 332 614 099 710 48 72 099 311 53 14
Громадська організація «Блакитний птах»	Консультує та представляє людей, які були в полоні, у питаннях щодо документів, спеціальних статусів, підготовки запитів і звернень.	050 937 53 70
Українська Гельсінська спілка з прав людини	Консультує та представляє цивільних у кримінальних справах.	096 060 76 70 044 383 95 19
Громадська організація «Юрфем»	Консультує і представляє в судах жінок і дітей, проти яких вчинили насильство, допомагає написати заяви до правоохоронних органів, зібрати докази для справи, шукає й оплачує адвоката.	068 145 55 90 0 800 30 55 90
Благодійний фонд «YOUkraine Hub»	Консультує ветеранів і членів їхніх родин щодо проходження служби та соціального забезпечення.	095 282 96 08
Благодійний фонд «Рокада»	Консультує щодо пенсій, компенсацій за зруйноване житло, документів, заяв щодо мінно-вибухових травм.	063 299 83 24
Центр прав людини ZMINA	Консультує звільнених з полону щодо юридичних питань.	044 272 42 52

Організація	Діяльність	Телефон
Благодійний фонд «Деполь»	Супроводжує людей у складних життєвих обставинах у Харківській, Одеській і Сумській областях.	050 700 31 77 067 48 48 420 075 498 70 15
Громадська організація «Дівчата»	Консультує потерпілих від гендерно зумовленого насильства та сексуального насильства.	0 800 60 00 44
Громадська організація «Десяте квітня»	Консультує щодо відновлення документів, встановлення фактів, що мають юридичне значення, звернень з питань захисту переселенців.	0 800 33 28 58
Адвокатське об'єднання «Глоба&Глоба»	Консультує та представляє військовополонених у кримінальних і цивільних справах.	066 000 33 77
Громадська організація «Благодійне об'єднання нації»	Консультує постраждалих від російської агресії.	063 972 43 60
Гуманітарна місія «Проліска»	Консультує жителів прифронтових областей.	0 800 88 88 88
Данська рада у справах біженців	Консультує людей у складних життєвих обставинах.	0 800 33 19 13 044 333 42 95
Громадська організація «Рада адвокатів Харківської області»	Представляє потерпілих у кримінальних справах.	057 700 45 64
Громадська організація Save Ukraine	Представляє потерпілих дітей і допомагає зі встановленням статусів і відновленням документів.	044 333 81 29
Норвезька рада у справах біженців	Консультує щодо житла, майна, отримання компенсацій і відшкодування після обстрілів.	0 800 302 007 066 790 90 21
Херсонський обласний центр «Успішна жінка»	Консультує щодо відновлення житла, встановлення статусів і відновлення документів.	095 687 26 02

Чим допоможе Координаційний центр підтримки потерпілих і свідків

При Офісі Генерального прокурора працює **Координаційний центр підтримки потерпілих і свідків**, що конфіденційно надає комплексний супровід. У Центрі працюють координатори, і потерпілому або свідку пояснять, як вони можуть допомогти:

- Роз'яснити права в кримінальному провадженні.
- Дати інформацію про стан слідства і справи, дату, час, місце і результати судових засідань.
- Проконсультувати щодо того, як зменшити ризик вторинної травми і ретравматизації.
- Направити до служб і організацій, які надають психологічну, медичну, правничу та соціальну допомогу.
- Фізичний супровід у суді.
- Проїзд з інших міст і сіл і житло у місці, де відбувається суд.
- Оформлення заяв щодо отримання виплат, зокрема до Міжнародного реєстру збитків.

Потерпілий або свідок може скontaktувати з Центром через прокурора або слідчого — він передасть контакти, і відтак з людиною зв'яжеться її координатор. Також можна звернутися:

→ **на "гарячу лінію"** —

066 904 15 34

→ **до чергового координатора** у громадській приймальні ОГП;

→ **хаб Центру в Бучі** —

050 552 70 33 050 552 70 71

→ **до відділів** організації підтримки потерпілих і свідків при обласних прокуратурах:

• *Київська*

063 685 56 70,
063 685 56 67,
095 766 55 39,
099 101 81 70;

• *Херсонська*

095 075 33 27,
095 075 33 27,
095 756 22 24,
066 356 22 09;

• *Сумська*

098 833 22 09,
098 833 23 88,
098 833 28 23;

• *Харківська*

093 754 64 76,
093 754 64 76,
093 754 64 76;

• *Запорізька*

095 868 44 22,
099 218 02 58,
099 218 02 58;

• *Донецька*

066 327 28 55;

• *Чернігівська*

093 956 74 57,
063 725 17 13;

• *Луганська*

096 659 89 32,
050 653 99 39,
095 125 59 53;

• *Миколаївська*

068 045 48 45,
068 064 24 64,
068 065 50 17.

Зразок заяви для отримання інформації про порушене кримінальне провадження

До: Національної поліції України
Служби безпеки України

Від: ПІБ

Адреса

моб.тел.

e-mail
(якщо є)

Заява

Я, ПІБ, дата народження, є постраждалим від воєнного злочину.

Зазначити, де і коли вчинили злочин, всю іншу відому інформацію. Якщо є імена інших потерпілих, імена, звання, позивні, інші дані злочинців — теж вказати.

Прошу повідомити, чи порушено кримінальне провадження за фактом вчиненого стосовно мене злочину. У випадку порушення прошу повідомити номер кримінального провадження в ЄРДР, слідчий орган, який провадить досудове розслідування, дані слідчих, які ведуть справу.

Відповідь на цю заяву прошу направити на адресу... (або на електронну пошту, обрати зручний спосіб отримання відповіді).

Дата

Підпис

Ця публікація створена за підтримки проекту «Сприяння інклюзивному відновленню задля стійкості та безпеки людини в Україні», що фінансується Урядом Японії та впроваджується Програмою розвитку ООН (ПРООН) в Україні.

Думки, висновки чи рекомендації належать авторам та упорядникам цього видання, і не обов'язково відображають погляди Уряду Японії, Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй чи інших агенцій ООН.

Медійна ініціатива за права людини (МІПЛ) — українська громадська організація, яка поєднує журналістику і правозахист для викриття воєнних злочинів Росії в Україні та реагування на порушення прав людини, пов'язані з російською агресією. МІПЛ займається розслідуванням воєнних злочинів, катувань, насильницьких зникнень, порушень прав цивільних і військових в умовах війни. Організація також документує інші порушення прав людини, моніторить судові процеси, пов'язані з війною, готує аналітику, рекомендації і займається національною та міжнародною адвокацією для досягнення справедливості і забезпечення прав і свобод людини.

